

A 1.

Χαρακτηριστικό είναι το σχόλιο του Παν. Μουλλά για τη θεατρικότητα στο έργο του Γ. Βιζυηνού: «Ο θεατρικός χαρακτήρας των διηγημάτων του Βιζυηνού είναι φανερός: η μετατροπή του αφηγητή σε ισότιμο πρόσωπο του έργου, που μιλάει και αυτό με μονολόγους ή παρεμβαίνει στο διάλογο, μεταβάλλει αυτόματα τη διήγηση σε μίμηση, δηλαδή σε θεατρογράφημα. Με ευκολία αφήνει να μιλήσουν και άλλα πρόσωπα, άλλοτε με εκτενείς αποκαλυπτικούς μονολόγους και άλλοτε με σύντομους διαλόγους. Βέβαια, το έργο του Βιζυηνού μας έχει παραδοθεί σε αφηγηματική και όχι σε σκηνική μορφή. Η θεατρικότητά του είναι ζήτημα ρυθμού. Μπορεί να φανεί και μόνο από τις συνεχείς εναλλαγές διήγησης και μίμησης (διήγηση σε α' πρόσωπο), αφηγηματικών σελίδων και “σκηνών”».

Στο έργο «Τό άμαρτημα τής μητρός μου» και ειδικότερα στο δοθέν απόσπασμά του είναι εμφανή τα παραπάνω στοιχεία. Τρία παραδείγματα που επιβεβαιώνουν τη θεατρικότητα είναι τα ακόλουθα:

1. Ο διάλογος, που αποτελεί βασικό θεατρικό στοιχείο. Ειδικότερα, η σύγκρουση των δύο προσώπων, του Γιωργή και της μητέρας του, για τη δεύτερη υιοθεσία του κοριτσιού γίνεται μέσα από την αφηγηματική τεχνική του διαλόγου («-Δός το πίσου τό Κατερινιώ... -Ω! Είπε μετ' άπελπιστικής έκφράσεως... -Όχι, μητέρα! Βέβαια όχι... - Όχι! άνεφώνησεν..., όχι!...»).
2. Η πρωτοπρόσωπη αφήγηση από έναν ομοδιηγητικό αφηγητή που παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στο συγκεκριμένο απόσπασμα, που μετατρέπεται σε ισότιμο με τη μητέρα πρόσωπο («-Δός το πίσου τό Κατερινιώ, έλεγον...», «Έπειτα περιέγραψα μέ τά ζωηρότερα χρώματα...»).
3. Η πρώτη υιοθεσία δίνεται με τη μορφή περιγραφικής-ζωντανής αφήγησης των γεγονότων με πολλά πρόσωπα, πρωταγωνιστές και κομπάρσους («Άλλ' ή μητηρ, άντί ν' άπελπισθή έκ τουῦ παθήματος εκείνου»), ενώ η δεύτερη υιοθεσία, ως επί το πλείστον, με τη μορφή σκηνης. Η αφηγηματική μορφή γίνεται σκηνική μέσα από τον κλειστό χώρο του σπιτιού («νά έρχεται εις τήν οικίαν...») και την παρουσία προσώπων, της μητέρας και των αδερφών του Γιωργή («... ένεούς έκ τής έκπλήξεως άδελφούς μου»), του ίδιου του Γιωργή που συμπρωταγωνιστεί στη σύγκρουση με τη μητέρα του. Η σκηνή με το χώρο, τα πρόσωπα και τον έντονο διάλογο παίρνει τα χαρακτηριστικά θεατρικού επεισοδίου.

B 1.

Ενώ ο Γ. Βιζυηνός, ως προς το γλωσσικό ζήτημα του 19^{ου} αιώνα στην Ελλάδα («οπαδοί» της λαϊκής-δημοτικής γλώσσας από τη μια και «οπαδοί» της καθαρεύουσας-αρχαίζουσας από την άλλη), ήταν υπέρμαχος της δημοτικής γλώσσας, χρησιμοποιούσε ως βασική γλώσσα στη διηγηματογραφία του την καθαρεύουσα. Ωστόσο, όπως εύστοχα διατυπώνει ο Κ. Μητσάκης, ήταν «ένας μετριοπαθής καθαρευουσιάνος», αφού η γλώσσα που χρησιμοποιεί ο Βιζυηνός στα διηγήματά του είναι ποικίλη, πλούσια γλώσσα με λόγια, λαϊκά και ιδιωματικά στοιχεία.

Στο «Αμάρτημα τῆς μητρός μου», ως ενήλικας και πεπαιδευμένος (με φαναριώτικη παιδεία) χρησιμοποιεί κυρίως τη λόγια-καθαρεύουσα γλώσσα με τύπους αρχαιοπρεπείς. Ως παιδί-έφηβος διανθίζει την καθαρεύουσα με λαϊκά-ιδιωματικά στοιχεία από την ιδιαίτερη πατρίδα του, την Βιζύη της ανατολικής Θράκης, ενώ οι διάλογοι είναι γραμμένοι στη δημοτική, γιατί η δραματική αλήθεια επιβάλλει να μιλεί το κάθε πρόσωπο στη γλώσσα του.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο ενήλικας-ώρμος και μορφωμένος αφηγητής χρησιμοποιεί στην αφήγηση την καθαρεύουσα με αρχαιοπρεπείς τύπους: π.χ. *τοῦ περιεστῶτος, εἰς ἐπήκοον πάντων, ἐξενίσθησαν παρ' ἡμῖν κτλ..* Ωστόσο, χρησιμοποιεί και λαϊκά-ιδιωματικά στοιχεία, όπως τη λέξη «γιορτερά». Χαρακτηριστική, βέβαια είναι η δημοτική γλώσσα στο διάλογο, που προσδίδει στο κείμενο ρεαλισμό και αλήθεια. Η δραματικότητα επιβάλλει τα πρόσωπα του λαού να μιλούν στη δημοτική: π.χ. *«Δός το πίσου, ...σέ τό λέγω μέ τά σωστά μου..., Καί τί φταίγει τό φτωχό..., τοῦ ἔβαζα τό βυζί μου στό στόμα του...».*

B 2.

α. «*Πρίν δέ κατορθώσω νά ἐπιστρέψω, τό ξένον κοράσιον **ηὐξήθη, ἀνετράφη, ἐπροικίσθη καί ὑπανδρεύθη**, ὡς ἐάν ἦτον ἀληθῶς μέλος τῆς οἰκογενείας μας*». Στο συγκεκριμένο χωρίο, όπου ο Βιζυηνός αναφέρεται στη ζωή του πρώτου υιοθετημένου κοριτσιού της οικογένειάς του και στις φροντίδες που αυτό δέχτηκε από τη μητέρα του, χρησιμοποιείται η **αφηγηματική τεχνική της επιτάχυνσης**. Τα τέσσερα ρήματα (**ηὐξήθη, ἀνετράφη, ἐπροικίσθη καί ὑπανδρεύθη**) συνοψίζουν πολλά χρόνια της ζωής του κοριτσιού, δηλαδή του πραγματικού χρόνου της ιστορίας.

Με τη **σύνοψη-επιτάχυνση** καταγράφονται τα γεγονότα περιληπτικά, αφού ο συγγραφέας εκτιμά ότι η εκτενής παράθεσή τους δεν εξυπηρετεί σε τίποτα την παρουσίαση του μύθου-της ιστορίας και κυρίως την πλοκή του έργου. Έτσι, δεν κουράζει τον αναγνώστη και ταυτόχρονα, συνθέτει αριστοτεχνικά την ιστορία εστιάζοντας στα γεγονότα που θεωρεί περισσότερο σημαντικά.

Πρέπει, επίσης, να τονιστεί ότι η περιληπτική-συνοπτική παρουσίαση της ζωής του κοριτσιού σχετίζεται με τη μακρά απουσία του αφηγητή στην ξενιτιά και την άγνοια λεπτομερών γεγονότων της οικογενειακής ζωής: *«Εγώ ἔλειπον μακράν, ... ἐπί πολλά ἔτη ἠγνόουν..., Πρίν δέ κατορθώσω νά ἐπιστρέψω...».*

Επομένως, η συνοπτική απόδοση των γεγονότων προσθέτει κάτι από την αλήθεια της αφήγησης, το οικείο και το ειλικρινές της αφήγησης της οικογενειακής ιστορίας. Ο αφηγητής δεν δίνει λεπτομέρειες για γεγονότα στα οποία δεν παρίσταται και είναι απών. Έτσι, διατηρείται η εσωτερική εστίαση ως βασική αφηγηματική επιλογή του διηγήματος.

β. Στο συγκεκριμένο χωρίο, χρησιμοποιείται από το συγγραφέα η τεχνική της αναδρομικής αφήγησης, δηλαδή της παράθεσης προγενέστερων γεγονότων (του παρελθόντος) από το σημείο της ιστορίας στο οποίο βρισκόμαστε. Η μητέρα, στη διαλογική σύγκρουση με το Γιωργή για τη δεύτερη υιοθεσία του κοριτσιού, αναφέρεται στο παρελθόν και ειδικότερα, στις συνθήκες της υιοθεσίας: πήρε το βρέφος τριών μηνών ορφανό από τη μητέρα του, το ηρεμούσε από το κλάμα του βάζοντάς το στο στήθος της για να το πλανέψει και να το ηρεμήσει, το κοίμιζε στη κούνια των παιδιών της σα να ήταν αληθινά δικό της.

Μέσα από την αναδρομική αφήγηση: α) Αναδεικνύονται γεγονότα που φωτίζουν τη συμπεριφορά και την ψυχολογία της μητέρας. Καταδεικνύεται μια ιδιαίτερη ευαισθησία και στοργή της τελευταίας προς το ορφανό παιδί και ιδιαίτερα η έντονη επιθυμία της, που στα μάτια του Γιωργή είναι εμμονή και μονομανία, για την υιοθεσία κοριτσιών. Ταυτόχρονα οι συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις της αναδρομής (π.χ. «λείψανο τής μάνας του») δείχνουν την απόγνωση της μάνας με την άρνηση του Γιωργή να δεχτεί το υιοθετημένο κορίτσι, την απέλπιδα προσπάθειά της να πείσει συναισθηματικά το γιο της να το αποδεχτεί. β) Υποστηρίζεται ο αινιγματικός χαρακτήρας του έργου, αφού για τον αναγνώστη (αλλά και για το Γιωργή) η «οικειοθελής» συναισθηματική ένταση και φόρτιση της μάνας είναι ανεξήγητη και δυσερμήνευτη, αποτελεί μυστήριο. γ) Η πλοκή του έργου αποκτά ενδιαφέρον, ζωντάνια, ένταση, τόσο με τον αινιγματικό χαρακτήρα όσο και με τη διαλογική μορφή της αναδρομής.

Γ1.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο δραματοποιημένος ομοδιηγητικός αφηγητής, ως αυτόπτης μάρτυρας, αναφέρεται σε μια χαρακτηριστική σκηνή της πρώτης υιοθεσίας κοριτσιού από τη μητέρα του. Συγκεκριμένα, μετά την ερώτηση του πρωτόγερου του χωριού για το αν κάποιος συγγενής του κοριτσιού έχει αντίρρηση στην υιοθεσία του κοριτσιού από την Δεσποινιώ την Μηγαλιέσσα (μητέρα του αφηγητή), καταγράφεται η εικόνα των συντετριμμένων ψυχικά γονέων του κοριτσιού: ο πατέρας είναι χλωμός από τη λύπη του, θλίβεται που θα παραδώσει το παιδί του («*ὠχρός... περίλυπος...*»). Ανάλογα συναισθήματα πόνου έχει και η μητέρα του παιδιού που τα εκδηλώνει με κλάμα στον ώμο του συζύγου της («*Ἡ σύζυγός του... εἰς τόν ὦμον του*»). Αντίθετα, για τη μητέρα του αφηγητή η υιοθεσία είναι χαρά, «ευτυχία» («*... ματαιώσει τὴν εὐτυχίαν της*»). Γι' αυτό και αισθάνεται φόβο και αγωνία μήπως κάποιος από τους παρευρισκόμενους συγγενείς του παιδιού εκδηλώσει την

άρνησή του στην υιοθεσία. Η εσωτερική εναγώνια ένταση της μητέρας εκδηλώνεται με ταραχή, καθώς έτρεμε («έτρεμεν ἐκ τοῦ φόβου...»).

Καταρχάς, από τα παραπάνω αναδεικνύεται ένα συγκεκριμένο εθιμικό τελετουργικό της υιοθεσίας από την τοπική κοινωνία, κάτι σαν λαϊκό δρώμενο. Πρόκειται για τον λαογραφικό και ηθογραφικό θησαυρό της διηγηματογραφίας του Γ. Βιζυηνού, αφού αντλεί αφηγηματικό υλικό από τα έθιμα και τις παραδόσεις των απλών ανθρώπων της υπαίθρου, του μικρόκοσμου της θρακιώτικης ζωής. Η υιοθεσία ενός παιδιού γινόταν με «πανηγυρικό» τρόπο, με εθιμικό δίκαιο. Ταυτόχρονα, η αναγκαστική παραχώρηση ενός παιδιού για υιοθεσία από ορισμένους γονείς που αδυνατούσαν να το θρέψουν καταδεικνύει μια σκληρή κοινωνική πραγματικότητα εκείνης της εποχής (φτώχεια).

Επιπλέον, στο χωρίο φανερώνεται η ψυχολογία του κεντρικού προσώπου της ιστορίας, της μητέρας. Χαρακτηριστική είναι η λέξη «εὐτυχίαν» που χρησιμοποιεί ο αφηγητής μέσα από την οπτική του γωνία, για να δηλώσει το πώς βίωνε η μάνα την υιοθεσία του κοριτσιού. Για τη μητέρα η υιοθεσία δεν ήταν απλά ευτυχία. Ήταν αυτοτιμωρία που την ανακούφιζε και την εξιλέωνε όχι μόνο απέναντι στο Θεό αλλά κυρίως απέναντι στον εαυτό της. Όλη της η ζωή μετά το θάνατο-το πλάκωμα του μωρού της ήταν μια βασανιστική ενοχή. Την τιμωρία του Θεού (θάνατος Αννιώς) ενισχύει και με δικές της πράξεις, με πράξεις δηλαδή αυτοτιμωρίας, όπως οι υιοθεσίες. Η μητέρα αναπλήρωνε το κενό του προηγούμενου και ημέρωνε τη συνείδησή της. Η ανάγκη υιοθεσίας υποκαθιστά το πεθαμένο βρέφος, ελαφρύνει τον πόνο, ημερώνει τη συνείδηση και ξεπληρώνει την αμαρτία απέναντι στο Θεό. Είναι, φανερό, το ψυχολογικό-ψυχογραφικό στοιχείο του Γ. Βιζυηνού, αφού αυτό που τον ενδιαφέρει είναι ο άνθρωπος και η ψυχολογία του. Το ανθρώπινο δράμα είναι ο μόνος σκοπός που αγιάζει τα αφηγηματικά μέσα. Πρέπει, βέβαια, να τονιστεί ότι τα συναισθήματα «ευτυχίας» της μάνας δίνονται μέσα από την οπτική γωνία του αφηγητή-παιδιού που αγνοεί τα πραγματικά κίνητρα της υιοθεσίας και την ερμηνεία της «ευτυχίας», αφού δεν γνωρίζει το αμάρτημα του θανάτου του βρέφους από τη μητέρα. Έτσι, διατηρείται το μυστήριο και το αίνιγμα για τον αναγνώστη.

Δ 1.

Σύγκριση (ως προς το περιεχόμενο) ανάμεσα στο έργο «Τό αμάρτημα τῆς μητροῦς μου» του Γ. Βιζυηνού και «Οι Ἄθλιοι των Αθηνών» του Ιω. Κονδυλάκη:

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

- Η υιοθεσία βρέφους-νηπίου από θετή οικογένεια.
- Το φύλο του υιοθετημένου βρέφους (κορίτσι).
- Οι σκληρές κοινωνικές συνθήκες: οικονομικές δυσχέρειες-φτώχεια (Γ. Βιζυηνός: «Αἱ οἰκονομικαί μας δυσχέρειαι...» / Ιω. Κονδυλάκης: «Ἄλλὰ εἶσαι φτωχό παιδί»).

- Τα συναισθήματα λύπης και πόνου των προσώπων για τα βρέφη (Γ. Βιζυηνός: «Δέν είναι ξένο τό παιδί... είναι δικό μου!» / Ιω. Κονδυλάκης: «Άφοῦ τό λυπάσαι... θά κάμωμε κέμεις ἕνα μυστήριο»).
- Το θρησκευτικό στοιχείο, η πίστη για την ευλογία του Θεού, την ιερή συγκατάθεση στην υιοθεσία (Γ. Βιζυηνός: «ἐστάθημεν ὅλοι πρό τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ...» / Ιω. Κονδυλάκης: «ἐκοιμóσουν δίπλα στήν Ἁγία Εἰρήνη.. σοῦ τῶστειλε ἡ χάρι της»).

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

- Γ. Βιζυηνός: συνέργεια και αποδοχή-συναίνεση των συγγενών για υιοθεσία μέσα από εθμικό τελετουργικό ≠ Ιω. Κονδυλάκης: έκθεση-εγκατάλειψη βρέφους από τους φυσικούς γονείς.
- Γ. Βιζυηνός: επιθυμία και επιδίωξη του κεντρικού προσώπου (μητέρας) για υιοθεσία ≠ Ιω. Κονδυλάκης: αναδοχή-υιοθεσία του βρέφους από συγγενία, αφού βρέθηκε εγκαταλελειμμένο στο χώρο του ήρωα (Τάσος).
- Γ. Βιζυηνός: ανάληψη της ευθύνης της ανατροφής του υιοθετημένου παιδιού από ένα μόνο πρόσωπο, τη μητέρα ≠ Ιω. Κονδυλάκης: συλλογική ανάληψη της ευθύνης της ανατροφής από τον Τάσο, την γραία, την Σταματίνα, την παραμιάνα.
- Γ. Βιζυηνός: άρνηση-απόρριψη της δεύτερης υιοθεσίας από το συγγενικό περιβάλλον της μητέρας (γιοί) ≠ Ιω. Κονδυλάκης: αποδοχή της υιοθεσίας-αναδοχής του βρέφους από όλα τα πρόσωπα.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΛΟΓΟΣ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΛΟΓΟΣ